

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

EXPERIMENT FLEXIBELE ONDERWIJSTIJDEN 2011-2014

EINDRAPPORT VAN HET ONDERZOEK OP ELF SCHOLEN
NAAR DE EFFECTEN VAN FLEXIBELE ONDERWIJSTIJDEN OP
DE KWALITEIT VAN HET ONDERWIJS

september 2014

Voorwoord

Welke effecten heeft het werken met flexibele onderwijstijden op de kwaliteit van het onderwijs? De Inspectie van het Onderwijs deed onderzoek naar deze effecten op de scholen die deelnemen aan het Experiment Flexibele Onderwijstijd, een experiment van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In de Beleidsregel van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 6 mei 2011, nr. PO/B&S/283923 is dit onderzoek aangekondigd.

Dit rapport beschrijft het resultaat van het onderzoek op de elf scholen die tussen 1 augustus 2011 en 1 augustus 2014 meededen aan het experiment.

Flexibilisering van de onderwijstijden heeft direct gevolgen voor de inrichting van het onderwijs op de scholen. Het vraagt ook verdergaande flexibilisering van de organisatie van het onderwijs en de inzet van het personeel. Invoering van flexibele onderwijstijden vraagt een gedegen voorbereiding van de besturen samen met de scholen voordat zij succesvol kunnen overgaan tot invoering. Dit zijn enkele van de randvoorwaarden die we aantreffen in de onderzoeken en gesprekken met betrokkenen.

Voor conclusies over het effect van flexibilisering van onderwijstijd op de kwaliteit van het onderwijs is het nog te vroeg. Daarvoor waren de betrokken scholen in dit experiment te divers en te gering in aantal.

De rapportage levert wel veel kwalitatieve inzichten op waar scholen en besturen hun voordeel mee kunnen doen, zeker de scholen die werken aan het individualiseren van hun onderwijs.

De hoofdinspecteur primair onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs

Arnold Jonk
september 2014

INHOUD

Voorwoord.....	5
Samenvatting	9
1 Inleiding.....	10
2 Bevindingen huidige situatie	13
2.1 Uitgangspositie.....	14
2.2 Invulling (flexibele) onderwijstijd.....	15
2.3 Organisatie onderwijsleerproces	15
3 Kwaliteitsonderzoeken.....	18
3.1 Opbrengsten	19
3.2 Leerstofaanbod	20
3.3 Tijd.....	21
3.4 Schoolklimaat	21
3.5 Didactisch handelen	22
3.6 Afstemming	23
3.7 Begeleiding.....	24
3.8 Zorg	25
3.9 Kwaliteitszorg	25
3.10 Wet- en regelgeving.....	27
4 Perspectief.....	28
4.1 Randvoorwaarden.....	28
4.2 Risico's als gevolg van flexibele onderwijstijden.....	29
4.3 Kansen voor het werken met flexibele onderwijstijden.....	30
5 Conclusies	31
Bijlagen.....	32
Vragenlijst Experiment Flexibele Onderwijstijden	33
Toezichtarrangementen.....	36
Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd.....	37
Leerstofplanning voor een ononderbroken leerproces deelnemende scholen.....	39

Samenvatting

Op verzoek van de Kamer hebben elf scholen de ruimte gekregen om te experimenteren met onderwijstijd. De Inspectie van het Onderwijs heeft in het voorjaar van 2014 onderzoek uitgevoerd naar dit experiment flexibele onderwijstijden.

De centrale onderzoeksvraag is: wat is het effect van flexibele onderwijstijden op de kwaliteit van het onderwijs? Om die vraag te beantwoorden heeft de inspectie kwaliteitsonderzoeken op de deelnemende scholen uitgevoerd, digitale vragenlijsten afgenomen en een gesprek met de besturen over de vragenlijst gevoerd.

Geconstateerd kan worden dat het invoeren van flexibele onderwijstijden een stevige interventie is. Om het concept te laten slagen is een goede voorbereiding en een aantal randvoorwaarden nodig. Slechts één van de elf deelnemende scholen voldeed aan deze randvoorwaarden. Op basis van de kleine en diverse groep scholen die deelnamen aan het experiment zijn er geen conclusies te trekken over het effect van het experiment op de kwaliteit van het onderwijs.

De inspectie beveelt scholen die succesvol met flexibele onderwijstijden willen gaan werken aan om te voldoen aan de volgende randvoorwaarden:

- een duidelijk door het bestuur goedgekeurd plan, waarin naast de organisatorische zaken vooral ook het onderwijsinhoudelijke deel goed is beschreven;
- een team dat achter het concept staat en flexibel (individueel) onderwijs kan geven;
- een goede aansturing door de directeur en controle op de kwaliteit van het onderwijs.

Inleiding

Aanleiding

Een effectief gebruik van onderwijstijd en voldoende onderwijstijd zijn bepalende factoren voor de kwaliteit van onderwijs. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wil onderzoeken of de ruimte die scholen hebben om de onderwijstijd naar eigen inzicht in te richten, kan worden vergroot.

Met het onderzoek wordt uitvoering gegeven aan de motie Kraneveldt-van der Veen c.s. (Kamerstukken 2009-2010, 32 123 VIII nr. 43). In deze motie constateert de Kamer dat de wijze waarop het basisonderwijs zijn schooltijden heeft georganiseerd, de laatste decennia geen wezenlijke wijzigingen heeft ondergaan, ondanks nieuwe wetenschappelijke inzichten met betrekking tot de manier waarop kinderen zich op diverse leeftijden ontwikkelen. Zij is van mening dat het daarom de moeite waard is om te onderzoeken hoe scholen deze inzichten zouden kunnen benutten om de schooltijden en het onderwijs en het activiteitenaanbod optimaal vorm te geven en verzoekt de regering om via een experiment op één of meerdere scholen in de praktijk te laten zien hoe het onderwijs kan inspelen op innovatieve mogelijkheden voor schooltijden en dagarrangementen.

Wettelijke regels voor onderwijstijd

Artikel 8, lid 9 onder a t/m c van de Wet op het primair onderwijs (WPO) bevat de regels voor onderwijstijd:

- Er geldt een minimale onderwijstijd van 7520 uur per leerling in 8 jaar. Met een minimum van 3520 in de onderbouw en 3760 in de bovenbouw. De resterende 240 uur kunnen scholen naar eigen inzicht inroosteren.
- De schoolweek heeft in de laatste 6 schooljaren minimaal 5 dagen. Het is in de laatste 6 schooljaren toegestaan om 7 keer per jaar een 4-daagse schoolweek te hebben. Deze 4-daagse schoolweken moeten evenwichtig over het schooljaar zijn verdeeld.
- Er moet sprake zijn van een evenwichtige verdeling van onderwijstijd over de dag.

De Regeling vaststelling schoolvakanties 2013-2016 (op grond van artikel 15 lid 2 WPO) bepaalt dat:

- de zomervakantie centraal wordt vastgesteld. Met ingang van het schooljaar 2013/2014 wordt ook de kerstvakantie en één week meivakantie centraal vastgesteld. Voor de overige vakanties gelden adviesdata.

Experiment flexibele onderwijstijden

Op verzoek van de Kamer is het experiment flexibele onderwijstijden gestart, waarin aan twaalf scholen de ruimte is geboden om af te wijken van de volgende regels (zie bijlage 2 Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd):

- de verplichte centrale vakanties. Het gevolg hiervan is dat de onderwijstijd in die vakanties mag meetellen voor de minimale onderwijstijd. Van de minimale onderwijstijd mag vanzelfsprekend niet worden afgeweken.
- de verplichting van een schoolweek van minimaal 5 dagen, met een maximum van 7 schoolweken van 4 dagen. De eis van evenwichtige spreiding over de dag en het jaar blijft overeind.

Werkwijze

Om antwoord te krijgen op de vraag wat het effect is van flexibele onderwijstijden op de kwaliteit van het onderwijs zijn alle deelnemende scholen in de maanden april en mei 2014 door de inspectie bezocht. De contactinspecteur van de school en de coördinerend inspecteur van het experiment flexibele onderwijstijd hebben alle onderzoeken gezamenlijk uitgevoerd. Het onderzoek bestond uit een vragenlijst en een kwaliteitsonderzoek.

Vragenlijst experiment flexibele onderwijstijden

Enkele weken voor het kwaliteitsonderzoek heeft de inspectie een digitale vragenlijst naar de directie gestuurd met het verzoek deze uiterlijk één week voor het schoolbezoek ingevuld te retourneren. Alle scholen hebben hieraan gehoor gegeven. In de vragenlijst kwamen de volgende aspecten aan de orde:

- contextgegevens van de school;
- invulling van de onderwijstijd;
- afspraken over aan- en afwezigheid van leerlingen;
- deugdelijkheid van de leerlingenadministratie;
- leerstofplanning in verband met het doorlopen van het onderwijs in een ononderbroken leerproces;
- resultaten, ontwikkeling en individuele zorg en begeleiding;
- organisatie van het onderwijsleerproces;
- inzet digitale hulpmiddelen;
- verantwoording over het experiment aan belanghebbenden.

Op de dag van het onderzoek zijn de ingevulde vragenlijsten door de coördinerend inspecteur van het experiment flexibele onderwijstijd met de directie besproken. De uitkomsten zijn in dit rapport opgenomen.

Kwaliteitsonderzoek

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- controle van de aanwezigheid van de schoolgids en het schoolplan bij de inspectie;
- toets op de aanwezigheid van informatie over enkele wettelijke verplichte onderdelen in de schoolgids en het schoolplan;
- controle op de onderwijstijd die de school heeft gepland;
- onderzoek en analyse van jaardocumenten en gegevens over de school, die bij de inspectie aanwezig zijn;
- analyse van documenten die betrekking hebben op zelfevaluatie-activiteiten van de school en van andere documenten die de school voorafgaand aan het schoolbezoek heeft toegestuurd, te weten de schoolgids, de toetskalender, de doelen voor de zorg 2013/2014, het schooljaarplan 2013/2014 en het schoolplan 2011-2015.
- schoolbezoek, waarbij in een aantal groepen de onderwijspraktijk is geobserveerd door het bijwonen van lessen Nederlandse taal, rekenen en wiskunde. Deze lesbezoeken vonden plaats in de groepen 1, 2, 3/4, 5/6, 7/8;
- gesprekken met de directie en de intern begeleider over de kwaliteit van de indicatoren;
- gesprek met leraren;
- eindgesprek met de directie en een vertegenwoordiging van het bestuur, na afloop van het schoolbezoek.

Tijdens het onderzoek beoordeelde de inspectie indicatoren van de volgende aspecten:

- opbrengsten
- onderwijsleerproces
- onderwijstijd
- schoolklimaat
- didactisch handelen
- afstemming
- zorg en begeleiding
- kwaliteitszorg

Waar mogelijk zijn relaties gelegd tussen onderdelen uit de vragenlijst en het kwaliteitsonderzoek.

Toezichtkader

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek onder andere gebaseerd op het Toezichtkader primair en voortgezet onderwijs (po/vo) 2012 en de notitie Analyse en waarderings van opbrengsten primair onderwijs. Beide documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Bijzonderheden rapportage

Het bestuur van de Laterna Magica, Stichting Samen tussen Amstel en IJ, heeft in een vroeg stadium aangegeven af te zien van verdere deelname aan het experiment. Om die reden zijn er geen bevindingen over de school in dit rapport opgenomen.

Sterrenschool De Ruimte bestaat nog maar twee jaar. De inspectie verricht in de regel pas na drie jaar een kwaliteitsonderzoek bij een nieuw opgerichte school. Zij heeft om die reden voor deze school nog geen arrangement afgegeven. Wel heeft de inspectie het bestuur een brief gestuurd waarin ze haar bevindingen van het onderzoek toelicht. Deze gegevens zijn in dit rapport verwerkt.

2 Bevindingen huidige situatie

Dit hoofdstuk geeft weer wat de uitgangspositie was en wat de huidige situatie is op de deelnemende scholen. De situatie van de scholen kan samenhangen met de wijze waarop zij flexibele onderwijstijden hebben ingevuld en kan (mogelijk) effect hebben op de kwaliteit van het onderwijs. Het gaat hierbij om de startsituatie van de scholen, de invulling van de onderwijstijd en de organisatie van het onderwijsleerproces. Tabel 1 geeft een overzicht van een aantal kenmerken van de deelnemende scholen.

Tabel 1 Overzicht kenmerken scholen

<i>School</i>	<i>Plaats</i>	<i># leerlingen 2013</i>	<i>Concept</i>	<i>Flexibele onderwijstijd door:</i>
1^e tranche 2011-2014				
Sterrenschool Bikube	Hoofddorp	156	Sterrenschool	46 weken open, rond zomer/Kerst dicht. Hele dag open. Flexibele vakanties.
Sterrenschool Apeldoorn	Apeldoorn	119	Sterrenschool	51 weken open, rond Kerst dicht. Hele dag open. Vakantiepakketten.
Parapluschool	Ede	42		50 weken open, rond Kerst dicht.
De School	Zandvoort	66	Sociocratisch	50 weken open, rond Kerst dicht. Elke 10 weken wordt rooster vastgelegd. Hele dag open.
Casa	Pijnacker	143	Montessori	50 weken open, rond Kerst dicht. Verlof > 1 week, 3 maanden van tevoren, < 1 week, 1 dag van tevoren aanvragen. Hele dag open.
Sterrenschool Zevenaar	Zevenaar	101	Sterrenschool	2 weken in zomervakantie open. Arrangementen met knipdagkaarten. Hele dag open. Verschillende begin- en eindtijden.
2^e tranche 2012-2014				
Sterrenschool Ermelo	Ermelo	49	Sterrenschool	48 weken open, rond zomer/Kerst dicht. Hele dag open. 3 x per jaar arrangementkeuze, compensatiedagen. Verschillende begin- en eindtijden.
Sterrenschool Vaassen	Vaassen	44	Sterrenschool	48 weken open, rond zomer/Kerst dicht. Hele dag open. Ouders kunnen 2 x per jaar 1 week vakantie plannen buiten reguliere schoolvakanties. Hele dag open.
La Res	Enschede	163	IKC	Eerste 2 weken van zomervakantie open. Hele dag open. Verlof van > 5 aaneengesloten dagen aanvragen. Hele dag open.
Sterrenschool De Vliegenier	Apeldoorn	143	Sterrenschool	51 weken open, rond Kerst dicht. Hele dag open.
Sterrenschool De Ruimte	Almere	74	Sterrenschool IKC	47 weken open, rond zomer/Kerst dicht. Flexibele vakanties aanvragen. Hele dag open.

2.1 Uitgangspositie

De startpositie van de elf scholen die aan het experiment deelnamen was zeer divers. Vijf scholen zijn nieuw opgerichte scholen, waarvan één school pas twee jaar geleden is gestart. Er moest dus naast het starten van een nieuwe school ook gewerkt worden aan flexibilisering van het onderwijs.

Aanleiding deelname

De deelnemende scholen hadden diverse redenen om mee te doen aan dit experiment. Voor zeven scholen was de aanleiding een terugloop van het leerlingenaantal, de bestaanszekerheid, of het vergroten van het marktaandeel van het bestuur. Bij twee scholen kwam de motivatie voor deelname voort uit hun onderwijsconcept. De overige twee scholen zijn begonnen aan het experiment vanuit de IKC (Integrale Kind Centra)¹ gedachte.

Facilitering door het bestuur

De besturen hebben het experiment op heel uiteenlopende wijzen gefaciliteerd. Van de elf besturen stellen er drie geen extra faciliteiten beschikbaar. Op zeven van de elf scholen is er sprake van extra formatie voor de duur van het experiment. Bij drie scholen geeft het bestuur een financiële impuls voor aanschaf van (digitale) middelen. Genoemde faciliteiten zijn alle echter voorlopig slechts beschikbaar gesteld tot het einde van het experiment (1 augustus 2014).

Toelatingscriteria

De toelatingscriteria van de scholen zijn zeer uiteenlopend. Op één school zijn alle leerlingen welkom. Er is ook geen beperking ten aanzien van de zorgbehoefte. Bij twee scholen speelt de identiteit van de school een rol: kunnen de ouders zich vinden in de uitgangspunten en werkwijzen van de school. Op een andere school is educatief partnerschap een criterium. De school verwacht een actieve houding en deelname van de ouders ten aanzien van het leren van hun kind.

Bij negen van de elf scholen speelt zorg een belangrijke rol bij de toelating; hoeveel zorg heeft een leerling nodig? Veel scholen hebben tijdens het experiment een grote toestroom gehad van leerlingen die veel en/of specifieke zorg nodig hadden. Deze scholen hebben ervaren dat er grenzen zijn aan hun mogelijkheden om deze leerlingen op te vangen. Een aantal scholen bleek de benodigde zorg na een tijdje niet te kunnen bieden. Mogelijk is deze toestroom een tijdelijk effect dat losstaat van het experiment. De inspectie ziet zo'n toestroom vaker op nieuw gestichte scholen. Het gaat daarbij vooral om de nieuwe kans die ouders hun kind willen bieden op een nieuwe, doorgaans (nog) kleine school, waarvan zij verwachten dat er veel tijd aan hun kind kan worden besteed.

Negen van de elf scholen hebben hun toelatingsbeleid gedurende het experiment aangescherpt.

---

¹ IKC staat voor Integrale Kindcentra: onderwijs en opvang werken samen en hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid in de ontwikkeling van het kind. In deze kindcentra zijn sport, cultuur, jeugdzorg en welzijn belangrijke partners.

2.2 Invulling (flexibele) onderwijstijd

Aantal weken open

Het aantal weken dat de scholen hun deuren openstellen varieert van 42 tot 51 en bijna alles wat daartussen zit. Alle elf scholen zijn rond de Kerst één of twee weken gesloten, zes scholen zijn rond de zomervakantie een paar weken gesloten. Twee scholen zijn alleen twee extra weken in de zomervakantie open. Zie tabel 1 voor het overzicht.

Afspraken over aan- en afwezigheid van leerlingen

De wijze waarop de school afspraken heeft gemaakt over het melden of aanvragen van verlof verschilt aanmerkelijk. De meeste scholen vragen ouders vakanties van langer dan een week ruimschoots van tevoren aan te vragen, merendeels enkele maanden tot een half jaar. Vier scholen hebben hier 'arrangementen' of 'vakantiepakketten' voor opgesteld, waar ouders uit kunnen kiezen. Eén school heeft de mogelijkheid voor flexibele vakanties beperkt tot maximaal twee keer een week per jaar.

Op bijna alle scholen moeten vrije dagen minimaal vijf dagen van tevoren worden aangevraagd. Slechts op één school mogen periodes korter dan een week een dag van tevoren worden doorgegeven. Op drie scholen wordt gewerkt met een maximaal aantal snipperdagen of compensatiedagen.

Sommige directeuren verlenen per aangevraagde vakantie beredeneerd wel of geen verlof. Anderen honoreren elke aanvraag, zolang de minimale jaarlijks verplichte lestijd maar wordt gehaald.

Twee scholen hebben ervaringen om naast flexibele onderwijstijden ook te werken met flexibele begin- en eindtijden. Dit heeft voordelen voor het bioritme van sommige leerlingen en het geeft ouders de mogelijkheid de schooltijden aan te passen op hun werktijden. Daarnaast stelt het leraren in staat in kleine groepjes extra instructie of pre-teaching te geven.

Leerlingenadministratie

Van alle scholen is de leerlingenadministratie op orde. Zij maken gebruik van bestaande, voor hen ontwikkelde of zelf ontwikkelde digitale programma's. Alle scholen hebben op elk gewenst moment inzicht in de onderwijstijd van elke leerling. Eén school kijkt bij de berekening van de totale onderwijstijd over de schoolperiode ook expliciet naar de al genoten schooltijd van vóór het experiment.

Een aantal scholen staat leerlingen toe meer onderwijsuren te maken dan het wettelijk minimum. Zij bewaken daarbij wel dat leerlingen regelmatig vakantie hebben. Sommige scholen stellen daarbij een limiet voor het aantal onderwijsuren per leerjaar.

2.3 Organisatie onderwijsleerproces

Schoolconcept

Alle scholen proberen op een eigen wijze met hun onderwijsconcept en de organisatie van het onderwijs een situatie te creëren waarin flexibilisering van de onderwijstijden uitvoerbaar is. Het geven van onderwijs afgestemd op de behoeften van de individuele leerling is hierbij het uitgangspunt. In hun organisatievormen zoeken scholen naar mogelijkheden om leerlingen die buiten de reguliere vakanties

korter of langer afwezig zijn, zich toch te laten ontwikkelen in een ononderbroken leerproces. Zij kiezen hierbij in meer of mindere mate voor geïndividualiseerd onderwijs.

Het merendeel van de scholen (zeven van de elf) werkt volgens het concept van de Sterrenschool. Eén school werkte al met dit concept voordat zij aan het experiment begonnen, de andere zes scholen zijn gelijktijdig met het experiment met dit concept gestart. De Sterrenschool is een concept voor kinderopvang en primair onderwijs voor kinderen van 0 tot 12 jaar. Het concept bestaat uit een aantal kernelementen (sterren). De vijf sterren staan voor:

1. ouders als partner;
2. rekenen, taal en lezen als speerpunten;
3. onderwijs op maat met elektronische leeromgeving;
4. aanvullende diensten (7.00-19.00 uur) en bijna het hele jaar open;
5. verbinding met de buurt.

Met dit experiment werd het voor deze scholen wettelijk mogelijk om invulling te geven aan de vierde ster.

Twee scholen werken vanuit een eigen visie, waarbij een zo groot mogelijke individualisering van de basisvakken Nederlandse taal en rekenen-wiskunde wordt nagestreefd. Eén school werkt strikt volgens het concept van Maria Montessori. De leerlingen gaan allemaal hun eigen ontwikkelingsweg met behulp van het speciaal ontwikkelde montessorimateriaal. Eén school werkt volgens sociocratische principes. Op deze school zijn beslissingen altijd gebaseerd op via dialoog verkregen consensus en worden ouders en kinderen in hoge mate betrokken bij het samenstellen van het individuele leerplan van de leerlingen.

Leerstofaanbod en leerstofplanning

Het invoeren van flexibele onderwijstijden kan tot gevolg hebben dat kinderen een doorbroken leerproces ervaren. De inspectie heeft de deelnemende scholen gevraagd hoe zij hun leerstof aanbieden en plannen om dit te voorkomen.

Twee scholen bieden de leerlingen een volledig individueel aanbod en voldoen daarmee aan de eis de leerlingen het onderwijs te laten volgen in een ononderbroken leerproces. De overige negen scholen zoeken naar mogelijkheden hun onderwijs zo ver mogelijk te individualiseren om een ononderbroken leerproces te kunnen bieden. Op de meeste scholen is dit proces in ontwikkeling, maar staat het nog in de kinderschoenen. Drie scholen zoeken een oplossing voor een ononderbroken leerproces in het gebruik van digitale leermiddelen. Deze zijn echter nog maar spaarzaam voorhanden en dan nog maar voor een beperkt aantal domeinen.

Het merendeel van de scholen slaagt er op dit moment nog niet in voor alle leerlingen een ononderbroken leerproces te verzorgen. Leerlingen die vakantieverlof hebben genoten buiten de reguliere vakanties, kunnen soms een deel van de leerstof pas weken later inhalen als zij naar school gaan tijdens een reguliere vakantie. Hierdoor kunnen hiaten in de leerstof ontstaan, die op termijn tot leerproblemen kunnen leiden. In bijlage 4 kunt u lezen hoe de scholen de leerstof plannen om een ononderbroken leerproces te bewerkstelligen.

Zorg en begeleiding

De meeste scholen zoeken naar mogelijkheden de zorg zo goed en efficiënt mogelijk uit te voeren. Het valt daarbij op dat een deel van de scholen nog vooral bezig is met formats en formulieren en minder toekomt aan de inhoud daarvan. De meeste scholen gebruiken varianten van groepsplannen om de zorg te organiseren. Voor specifieke leerlingen die tijdelijk meer of andersoortige zorg behoeven, stellen zij individuele handelingsplannen op. In de meeste gevallen vindt de uitvoering daarvan plaats door de eigen leraar, soms ondersteund door een onderwijsassistent.

Op één school loopt een experiment met een samenwerkingsverband passend onderwijs door leerlingen met specifieke behoeften op hun school te plaatsen. Dit kan omdat de school volledig individueel onderwijs geeft. Dit biedt kansen voor de uitvoering van passend onderwijs.

Volgen ontwikkelingen van leerlingen

De meeste scholen maken voor het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen gebruik van een genormeerd leerlingvolgsysteem. Eén school gebruikt een specifiek voor haar onderwijsconcept toegesneden volgsysteem. Eén andere school gebruikt een eigen volgsysteem, waarbij de vijf jaarlijkse gesprekken met ouders, leerling en leraar de basis vormen.

Inzet van ouders

De inzet van ouders in het onderwijsleerproces varieert sterk. Sommige scholen betrekken ouders bewust niet bij het onderwijsleerproces, andere nodigen hen uit om hun kind in de klas te observeren. Weer anderen delen de verantwoordelijkheid voor het welbevinden met de ouders. Een paar scholen zien de ouders als educatief partner en bespreken de inhoud van het onderwijs met de ouders, waarbij de ouders soms ook thuis onderwijs geven. Eén school ten slotte geeft de ouders nadrukkelijk inspraak bij de samenstelling van het onderwijsprogramma van hun kind.

Gebruik van onderwijsassistenten

Alle scholen maken in meer of mindere mate gebruik van leraarondersteuners en of onderwijsassistenten. In alle gevallen werken deze onder verantwoordelijkheid van de leraar. Op een aantal scholen mogen onderwijsassistenten nadrukkelijk geen instructies geven. Andere scholen zijn hier minder kritisch in. En dat is niet terecht. Het is niet de bedoeling om onderwijsassistenten instructiemomenten te laten verzorgen. Zij zijn hiervoor niet opgeleid en hiertoe niet bevoegd.

Inzet digitale hulpmiddelen

Alle scholen werken met digiborden en gebruiken digitale hulpmiddelen voor de school- en groepsadministratie. In de meeste gevallen wordt gebruik gemaakt van systemen die worden aangeboden door uitgeverij. Eén school heeft een eigen op haar behoeften toegesneden systeem ontwikkeld. Educatieve software, meestal behorend bij een lesmethode, wordt op bijna alle scholen in meer of mindere mate gebruikt en ook ingezet voor remediëringdoeleinden. Enkele scholen zetten de computer in individuele gevallen in voor het maken van huiswerk. Andere scholen zetten de computer bij bepaalde vakken bewust in bij huiswerk. Weer andere zetten de thuiscomputer in om leerlingen vaardig te maken in het gebruik ervan. Eén school ontwerpt structureel zelf lessen met behulp van een speciaal softwareprogramma. Ook leert deze school leerlingen omgaan met sociale media.

3 Kwaliteitsonderzoeken

Om het effect te bepalen van het experiment flexibele onderwijstijden op de kwaliteit van het onderwijs, heeft de inspectie kwaliteitsonderzoeken op alle deelnemende scholen uitgevoerd. Deze onderzoeken hebben plaatsgevonden in de maanden maart, april en mei 2014 en zijn uitgevoerd door de contactinspecteur van de school in samenwerking met de coördinerend inspecteur flexibele onderwijstijd.

Eén van de scholen bestond tijdens het onderzoek pas twee jaar. De inspectie bezoekt nieuwe scholen pas in het derde jaar van hun bestaan. Pas dan is het mogelijk een eerste gefundeerd oordeel te geven over de kwaliteit van het onderwijs op die school. Om die reden heeft de inspectie geen rapport geschreven over deze school. Wel heeft het bestuur een brief ontvangen met de bevindingen van de inspectie. Er is echter geen oordeel gegeven over de kwaliteit van het onderwijs. De inspectie heeft de school verder niet betrokken bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs op scholen die aan het experiment deelnemen.

Hieronder volgt een overzicht van de oordelen van de inspectie op de verschillende aspecten van het kwaliteitsonderzoek per school. De oordelen zijn per Basis Registratie Instellingen-nummer (BRIN-nummer) weergegeven. In tabel 2 leest u welk BRIN-nummer bij welke school hoort. In tabel 3 ziet u de uitleg van de cijfers. Voor een toelichting op de oordelen verwijzen wij naar de op schoolniveau vastgestelde rapporten. U kunt deze rapporten vinden door de naam en de plaats van de school in te typen op www.onderwijsinspectie.nl. In bijlage 2 zijn de toezichtarrangementen opgenomen.

Tabel 2 BRIN-nummers van scholen

<i>BRIN-nummer</i>	<i>School</i>	<i>Plaats</i>
01WR	Sterrenschool	Ermelo
13JJ	Sterrenschool	Vaassen
15VR	Sterrenschool Bikube	Hoofddorp
17NR	Sterrenschool	Apeldoorn
17OF	La Res	Enschede
17OV	Sterrenschool De Vliegenier	Apeldoorn
18VW	Parapluschool	Ede
29YJ	De School	Zandvoort
30KD	Casa	Pijnacker
30PE	Sterrenschool De Ruimte	Almere
30UX	Sterrenschool	Zevenaar

Tabel 3 Legenda

	<i>Oordeel</i>
1	Slecht
2	Onvoldoende
3	Voldoende
4	Goed
5	Niet te beoordelen (alleen bij opbrengsten)
-	Indicator niet beoordeeld

*	Normindicator
---	---------------

3.1

Opbrengsten

- 1.1* De resultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
- 1.2* De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen-wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
- 1.4 Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.
- 1.5 De sociale competenties van de leerlingen liggen op een niveau dat verwacht mag worden.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
1.1*	3	3	3	3	5	5	3	5	5	5
1.2*	2	3	2	3	3	3	2	5	5	5
1.4	5	5	4	-	-	3	-	-	-	5
1.5	5	3	5	5	5	5	3	5	5	5

1.1 De eindopbrengsten van vijf van de tien scholen liggen boven de ondergrens die de inspectie voor de betreffende scholen hanteert. Voor de overige vijf scholen kon de inspectie geen eindopbrengsten vaststellen. Bij twee scholen waren er geen of te weinig leerlingen in groep 8. Twee scholen nemen geen genormeerde toetsen af. Op één school zijn de eindopbrengsten van de twee voorafgaande jaren niet valide gebleken. Deze scholen worden over twee jaar weer door de inspectie bezocht voor een onderzoek naar de kwaliteit.

1.2 De opbrengsten gedurende het schooljaar liggen op vier van de tien scholen boven de ondergrens die de inspectie daarvoor hanteert. Voor drie scholen konden nog geen betrouwbare resultaten worden vastgesteld. De tussentijdse opbrengsten van drie scholen liggen onder de ondergrens die de inspectie hanteert.

1.4 De beoordeling of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zich naar hun mogelijkheden ontwikkelen laat een divers beeld zien. De door de inspectie bestudeerde trendanalyses laten zien dat de resultaten op de genormeerde toetsen voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde op vrijwel alle scholen een neerwaartse ontwikkeling laten zien. Op drie van de tien scholen kon de inspectie geen oordeel geven. Op vijf scholen zaten geen leerlingen in groep 8 met een eigen leerlijn voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde. Op één school was deze indicator op orde. Op één school is deze indicator als goed beoordeeld.

1.5 Alle tien scholen volgen de ontwikkeling van de sociale competenties van de leerlingen. Op acht scholen kon de inspectie geen waardering geven omdat zij geen landelijk genormeed instrument gebruiken. Op de twee overige scholen liggen de sociale competenties van de leerlingen op een niveau dat verwacht mag worden.

Conclusies

Alle scholen hebben op basis van de kwaliteitsonderzoeken voldoende eindresultaten. Dit is echter een geflatteerd beeld, omdat de beoordeling is gebaseerd op de resultaten over de laatste drie jaren (2012, 2013 en 2014). Indien een school twee van de drie jaren onvoldoende eindopbrengsten heeft, leidt dit tot een voldoende beoordeling. Kijken we naar de ontwikkeling van de eindopbrengsten per jaar dan geeft dat het volgende beeld:

2011/2012	5 scholen voldoende	3 scholen onvoldoende	2 geen gegevens
2012/2013	4 scholen voldoende	3 scholen onvoldoende	3 geen gegevens
2013/2014	2 scholen voldoende	7 scholen onvoldoende	1 geen gegevens

Het aantal scholen met onvoldoende eindopbrengsten is in het derde jaar van het experiment fors toegenomen van drie naar zeven.

Ook de tussentijdse resultaten over de laatste drie jaar laten op bijna alle scholen een daling zien. Dit blijkt uit de resultaten op de toetsen van spelling, rekenen-wiskunde en begrijpend lezen van de groepen 5, 6 en 7.

Het onderzoek laat zien dat de resultaten van de leerlingen sinds het begin van het experiment op bijna alle scholen een dalende trend laten zien.

Echter, een conclusie over het effect van het experiment op de opbrengsten is hier niet of nauwelijks te trekken. De eindopbrengsten zijn immers het resultaat van acht jaar onderwijs, terwijl de duur van het experiment slechts drie jaar beslaat. Bovendien is niet te achterhalen wat precies de oorzaak is van de tegenvallende opbrengsten. Dit kan liggen aan het experiment en/of een nieuw schoolconcept en/of andere omstandigheden, zoals de extra toestroom van zorgleerlingen, veel instromers (kinderen die verhuisd zijn en er tijdens het schooljaar bijkomen) of veel wisselingen in personeel en schoolleiding.

3.2

Leerstofaanbod

- 2.1* Bij de aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde betreft de school alle kerndoelen als te bereiken doelstellingen.
- 2.2* De leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.
- 2.3 De leerinhouden van de verschillende jaren sluiten op elkaar aan.
- 2.4* De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlinggewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.
- 2.5 De school heeft een specifiek aanbod om sociale competenties te ontwikkelen.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
2.1*	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
2.2*	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2.3	3	2	3	3	3	3	3	3	4	3
2.4*	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
2.5	-	3	3	3	3	2	3	4	-	3
3.1	3	3	3	3	3	3	2	4	2	3

2.1 Bijna alle scholen betrekken alle kerndoelen van Nederlandse taal en rekenen-wiskunde als te bereiken doelstellingen. Bij één school constateert de inspectie dat de kerndoelen voor begrijpend lezen niet worden gehaald.

2.2 Alle scholen bieden de leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde aan voldoende leerlingen aan tot en met het niveau van leerjaar 8.

2.3 Voor acht scholen geldt dat de leerinhouden van de verschillende leerjaren op elkaar aansluiten. Op één school is dit niet het geval. Op één andere school waardeert de inspectie dit als goed.

2.4 Op één na bieden alle scholen een aanbod voor Nederlandse taal dat past bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.

Conclusies

Het leerstofaanbod is op de meeste scholen op orde. Op één school worden de kerndoelen voor begrijpend lezen niet gehaald. Op een andere school sluiten de leerinhouden van de verschillende leerjaren niet op elkaar aan. Op weer een andere school past het aanbod voor Nederlandse taal niet bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand. De inspectie beoordeelt op één school de aansluiting van de leerinhouden van de verschillende leerjaren als goed.

3.3

Tijd

3.1 De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
3.1	3	3	3	3	3	3	2	4	2	3

Op acht scholen maken de leraren efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd. Voor een van die scholen waardeert de inspectie deze indicator als goed. Op twee andere scholen lekt er te veel onderwijstijd weg onder andere doordat leswisselingen te lang duren en het klassenmanagement niet op orde is.

Conclusies

Een goed klassenmanagement is één van de voorwaarden voor het werken met flexibele onderwijstijden. Uit het onderzoek blijkt dat nog niet alle leraren dit goed hebben georganiseerd.

3.4

Schoolklimaat

- 4.1 De ouders zijn betrokken bij de school door de activiteiten die de school daartoe onderneemt.
- 4.2 De leerlingen voelen zich aantoonbaar veilig op school.
- 4.3 Het personeel voelt zich aantoonbaar veilig op school.
- 4.4 De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- 4.5 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.
- 4.6 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.
- 4.7 Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
4.1	3	3	-	-	-	-	3	4	-	3
4.2	3	2	-	-	-	-	2	4	-	3
4.3	3	3	-	-	-	-	2	3	-	3
4.4	2	2	-	-	-	3	2	3	3	3
4.5	3	3	-	3	-	3	3	3	3	3
4.6	3	3	-	3	-	3	2	3	3	3

4.7	3	3	3	3	3	3	-	4	3	4
------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Van het aspect schoolklimaat zijn niet alle indicatoren op alle scholen beoordeeld. Dit heeft te maken met de context van de school en de keuze van de inspecteur.

4.1 De betrokkenheid van ouders bij door de school daartoe georganiseerde activiteiten is bij alle vijf van de beoordeelde scholen van voldoende niveau.

4.2 Of de leerlingen zich op school voldoende veilig voelen is op vijf scholen beoordeeld. Op twee scholen is dit als onvoldoende beoordeeld. De reden hiervoor is dat de school de laatste twee jaar geen onderzoek hiernaar heeft gedaan en dus niet over valide gegevens beschikt. Op één school heeft de inspectie deze indicator als goed kunnen waarderen.

4.3 De leraren voelen zich op vier van de vijf scholen aantoonbaar veilig. Op één school voelen de meeste leraren zich niet veilig.

4.4 Op drie van de zeven scholen is er geen inzicht in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.

4.5 Een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school is op acht van de acht scholen aanwezig.

4.6 Op zeven van de acht scholen is een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school opgesteld. Eén school voldoet niet aan deze eis.

4.7 Het personeel op negen van de negen scholen zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan. Voor twee van die scholen waardeert de inspectie dit als goed.

Conclusies

Op alle scholen zorgt het personeel ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan. Eén school krijgt binnen dit aspect drie keer de waardering goed. Op een andere school is dit één keer het geval.

Het onderzoek laat zien dat er geen redenen zijn aan te nemen dat leerlingen zich ten gevolge van de flexibele onderwijstijden niet veilig voelen op school. Helaas geldt dit op één school voor het personeel niet. Hier is de invoering van flexibele onderwijstijden oorzaak van tegenstellingen tussen voor- en tegenstanders van de invoering. Dit heeft tot gevolg gehad dat medewerkers hun werkklimaat als onveilig ervaren.

3.5

Didactisch handelen

5.1* De leraren geven duidelijke uitleg van de leerstof.

5.2* De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.

5.3* De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.

Bij het didactisch handelen geeft de inspectie een beoordeling op schoolniveau. Dat betekent dat de betreffende indicator in minimaal 75 procent van de bezochte leraren van voldoende kwaliteit moet zijn. Een voldoende oordeel betekent dus niet altijd dat het didactisch handelen van alle leraren bij wie de inspectie op bezoek was van voldoende niveau is.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
5.1*	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
5.2*	4	3	3	3	2	2	2	4	3	3
5.3*	3	3	3	3	3	3	2	4	3	3

5.1 Op schoolniveau leggen de leraren van alle tien scholen de leerstof voldoende duidelijk uit.

5.2 Anders ligt het bij het realiseren van een taakgerichte werksfeer. Op vijf van de tien scholen is die van voldoende niveau. Op drie scholen is de kwaliteit hiervan op schoolniveau als onvoldoende beoordeeld. Daarentegen zijn er ook twee scholen waarop de gerealiseerde werksfeer als goed kon worden gewaardeerd.

5.3 Op negen van de tien scholen zijn de leerlingen betrokken bij de onderwijsactiviteiten. Op een van die scholen is dit als goed gewaardeerd. De leraren van één (andere) school wisten de leerlingen in onvoldoende mate bij de onderwijsactiviteiten te betrekken.

Conclusies

Uit het onderzoek blijkt dat de leraren van alle scholen op schoolniveau voldoende duidelijk uitleg geven. Dit geldt niet voor het realiseren van een taakgerichte werksfeer. Op drie scholen is deze op schoolniveau van onvoldoende kwaliteit. Op twee andere scholen heeft de inspectie deze taakgerichte werksfeer echter als goed kunnen beoordelen.

Eén school slaagt erin de leerlingen op een goede wijze actief bij de onderwijsactiviteiten te betrekken. Op één (andere) school slagen de leraren daar in onvoldoende mate in.

Het onderzoek laat zien dat er verschillen zijn in de didactische en organisatorische vaardigheden van leraren. Mogelijk brengen complexe onderwijssituaties die het werken met flexibele onderwijstijden onvermijdelijk met zich meebrengen, de tekortkomingen aan het licht. Mogelijk ligt hier een oorzaak voor de geconstateerde terugloop van de leeropbrengsten op een groot deel van de scholen.

3.6

Afstemming

- 6.1 De leraren stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- 6.2 De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- 6.3 De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.
- 6.4 De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
6.1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3
6.2	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3
6.3	3	2	3	2	3	2	3	4	3	3
6.4	3	3	2	3	3	3	3	4	3	3

6.1 Bijna alle tien scholen stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen. Op één school gebeurt dit nog in onvoldoende mate.

6.2 De afstemming van de instructie voldoet op zes van de tien scholen aan de eisen die de inspectie daaraan stelt.

6.3 Van de tien scholen slagen er zeven in de verwerkingsopdrachten in voldoende mate af te stemmen op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen. Op een van die scholen heeft de inspectie deze indicator als goed gewaardeerd. Op drie scholen gebeurt dit echter nog in onvoldoende mate.

6.4 Op negen van de tien scholen stemmen de leraren de onderwijstijd af op verschillen tussen de leerlingen. Eén school slaagt daar nog niet in. Op een andere school is dit door de inspectie als goed gewaardeerd.

Conclusies

Het afstemmen van de aangeboden leerinhouden op verschillen in ontwikkeling tussen leerlingen lukt op negen van de tien scholen. Als het gaat om afstemming van de instructie slagen daar maar zes van de tien scholen in voldoende mate in. Op zeven van de tien scholen vindt voldoende afstemming plaats van de verwerkingsopdrachten. Op een van die scholen heeft de inspectie hiervoor het oordeel goed gegeven. Wat betreft de afstemming van de onderwijstijd luidt het oordeel van de inspectie op één school goed. Op een andere school gebeurt het echter in onvoldoende mate.

Een goede afstemming is een van de voorwaarden om met succes te kunnen werken met flexibele onderwijstijden. Hier slagen nog niet alle scholen in voldoende mate in.

3.7

Begeleiding

7.1* De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.

7.2 De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
7.1*	3	2	3	4	4	3	3	3	2	3
7.2	3	2	2	3	4	3	2	3	2	2

7.1 Acht van de tien scholen beschikken over een systeem voor het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen. Op twee scholen heeft de inspectie deze indicator als goed gewaardeerd, omdat de scholen ook beschikken over diverse aanvullende instrumenten om nader onderzoek te verrichten. Op twee van de scholen ontbreken instrumenten voor het volgen van de brede ontwikkeling van de kleuters. Het gaat hierbij om incomplete observatiesystemen.

7.2 Het volgen en analyseren van de ontwikkeling van de leerlingen voldoet op vijf van de tien scholen aan de eisen die de inspectie hieraan stelt. Op een van die scholen is de indicator als goed gewaardeerd. Op de andere vijf scholen volgen de leraren wel de ontwikkeling van de leerlingen, maar is de analyse niet diepgaand genoeg om er consequenties aan te kunnen verbinden.

Conclusies

Acht van de tien scholen gebruiken een genormeed systeem voor het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen. Op twee scholen voldoet het observatiesysteem voor de leerlingen van de groepen 1 en 2 niet aan de eisen die de inspectie stelt. Twee andere scholen krijgen de beoordeling goed, omdat zij ook over instrumenten beschikken om diepgaander deelonderzoek te doen.

De inspectie vraagt bij de scholen aandacht voor het verdiepen van de analyses van de verkregen gegevens. Op vijf scholen zijn deze niet scherp genoeg en dragen de analyses in onvoldoende mate bij aan de kwaliteit van de zorg.

3.8

Zorg

- 8.1 De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.
- 8.2 Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van de zorg voor de zorgleerlingen.
- 8.3* De school voert de zorg planmatig uit.
- 8.4 De school evalueert regelmatig de effecten van de zorg.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
8.1	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3
8.2	2	2	2	2	3	3	2	3	3	2
8.3*	3	2	2	3	3	2	2	3	2	3
8.4	3	2	2	2	3	3	2	3	2	2

8.1 Het vroegtijdig signaleren welke leerlingen zorg nodig hebben gebeurt op acht van de tien scholen vroeg genoeg.

8.2 Op zes van de tien scholen is de analyse van de verzamelde gegevens over zorgleerlingen onvoldoende diepgaand om de aard van de zorg zo specifiek mogelijk te bepalen. Daardoor is het ook niet mogelijk concrete op het probleem gerichte doelen te stellen. Op de andere vier scholen is de analyse wel van voldoende niveau.

8.3 Op de helft van de scholen is de planmatigheid van de uitvoering van de zorg niet op orde. Deze scholen kunnen niet aantonen welke leerlingen op welke momenten van welke personen extra zorg en begeleiding krijgen. Op de vijf andere scholen is dit wel op orde.

8.4 De evaluatie van de effecten van de zorg is op zes van de tien scholen niet van voldoende kwaliteit. De evaluatie is vaak onvoldoende gericht op het behalen van de gestelde doelen. Hiermee komt ook de juiste voortzetting van de zorg in het geding. Op vier van de scholen is deze evaluatie wel van voldoende kwaliteit.

Conclusies

De kwaliteit van het verlenen van specifieke zorg aan leerlingen voor wie dit noodzakelijk is, is op te veel scholen van onvoldoende kwaliteit. Het gaat hier om alle vier de indicatoren van dit aspect. Doordat een substantieel deel van de leerlingen niet de zorg lijkt te krijgen die ze nodig hebben, ligt hier mogelijk een andere oorzaak voor de terugloop van de leeropbrengsten van de meeste scholen.

Leerlingen die gebruik maken van flexibele onderwijstijden lopen op sommige scholen het risico op stagnatie in hun ononderbroken leerproces. Het werken met flexibele onderwijstijden zou om die reden wel eens kunnen leiden tot een toename van de behoefte aan (tijdelijke) individuele extra zorg.

3.9

Kwaliteitszorg

- 9.1 De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.
- 9.2 De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.
- 9.3 De school evalueert regelmatig het onderwijsleerproces.
- 9.4 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.
- 9.5 De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.
- 9.6 De school legt verantwoording af aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
9.1	2	3	2	2	3	3	2	3	3	3
9.2	3	2	2	3	3	3	3	3	2	2
9.3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3
9.4	3	2	2	3	3	3	2	4	3	3
9.5	3	2	2	2	3	2	2	4	3	3
9.6	2	3	2	2	3	2	2	4	2	3

9.1 Zes van de tien scholen hebben voldoende inzicht in de kenmerken van hun leerlingenpopulatie en houden hiermee rekening bij het afstemmen van hun aanbod. Op vier van de tien scholen gebeurt dit in onvoldoende mate.

9.2 De resultaten van de leerlingen worden op vier van de tien scholen onvoldoende geëvalueerd. Op de zes andere scholen gebeurt dit wel en leidt dit ook tot het trekken van conclusies, het formuleren en uitvoeren van verbeteractiviteiten en het evalueren van de effecten hiervan.

9.3 De helft van de scholen evalueert het onderwijsleerproces niet in een cyclisch proces met een gestandaardiseerd instrument. Hierdoor wordt de kwaliteit van bepaalde onderdelen van het onderwijsleerproces in onvoldoende mate gemonitord, waardoor deze kwaliteit onopgemerkt naar een onacceptabel niveau kan dalen.

9.4 Zeven van de tien scholen werken planmatig aan verbeteractiviteiten. Voor één school waardeert de inspectie dit als goed. Op de andere drie scholen is de planning van verbeteractiviteiten te algemeen, staat niet vast wat er precies bereikt moet worden, wie hierbij betrokken zijn en wanneer het resultaat moet zijn bereikt.

9.5 De helft van de scholen borgt haar kwaliteit in voldoende mate. Op één school gebeurt dit goed. Bij de andere vijf scholen is de borging van de beoogde kwaliteit van onvoldoende kwaliteit. Soms zijn afspraken, werkwijzen en minimumdoelen niet vastgelegd. Ook zijn er scholen waar directie en intern begeleiders niet of nauwelijks lesbezoeken afleggen om zich op de hoogte te stellen van de kwaliteit van het onderwijs.

9.6 Vier van de tien scholen verantwoordden zich leggen in voldoende mate verantwoording af aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit. De inspectie waardeert deze verantwoording op één school als goed. De andere zes scholen geven wel informatie, maar geven geen toelichting hoe de resultaten zich verhouden tot eerdere resultaten of tot een landelijk gemiddelde. Hierdoor kunnen belanghebbenden de gerealiseerde onderwijskwaliteit in onvoldoende mate duiden.

Conclusies

Te veel scholen vertonen hiaten in hun kwaliteitszorg. Voor één school geldt zelfs dat de inspectie alle onderzochte indicatoren uit dit aspect als onvoldoende heeft beoordeeld.

Mogelijk zijn scholen zo druk met alle veranderingen die het werken met flexibele onderwijstijden en een nieuw onderwijsconcept teweegbrengen, dat de focus vooral daarop ligt. Dit houdt het risico in dat de al gerealiseerde kwaliteit te weinig of geen aandacht meer krijgt. Het gevolg kan dan zijn dat die kwaliteit ongemerkt en onbedoeld terugloopt. Het is van groot belang dit te voorkomen. Dat het mogelijk is om terugloop te voorkomen bewijst één school waar drie van de zes indicatoren als voldoende zijn beoordeeld en maar liefst drie als goed.

3.10**Wet- en regelgeving**

- NT1A De inspectie is in het bezit gesteld van de geldende schoolgids (art.16 lid 2 en 3 WPO).
- NT2A De inspectie is in het bezit gesteld van het geldende schoolplan (art.16 lid 1 en 3 WPO).
- NT3A De inspectie is in het bezit gesteld van het geldende zorgplan (art.19 lid 3 WPO).
- NT4A Er is voldoende onderwijstijd geprogrammeerd om te kunnen voldoen aan de daarvoor gestelde minima (art. 8 lid 9 onder b WPO).

	01WR	13JJ	15VR	17NR	17OF	17OV	18VW	29YJ	30KD	30UX
NT1A	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
NT2A	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja
NT3A	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
NT4A	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Conclusies

Wet- en regelgeving is bijna op alle scholen op orde. Eén school voldoet echter op één onderdeel niet aan de eisen. Op de school in kwestie mogen leerlingen alleen deelnemen aan het experiment flexibele onderwijstijden als zij ook gebruik maken van de buitenschoolse opvang. Voor deze buitenschoolse opvang moeten de ouders betalen. Deze voorwaardelijke toelating is in strijd met artikel 40 lid 1 WPO, dat bepaalt dat toelating tot de school niet afhankelijk mag worden gesteld van een geldelijke bijdrage van de ouders. Het bestuur van de betreffende school heeft inmiddels besloten in het schooljaar 2014/2015 niet meer met flexibele onderwijstijden te werken. Daarmee is deze tekortkoming per 1 augustus 2014 opgeheven.

Scholen die met flexibele onderwijstijden werken, krijgen geen geld van het rijk voor de inzet van extra formatie die nodig is tijdens de reguliere vakanties. Het risico bestaat dus dat scholen ouders om een geldelijke bijdrage gaan vragen om de benodigde extra formatie te financieren. Zolang deze bijdrage vrijwillig is, mag dat. Wordt de bijdrage echter als toelatingseis gebruikt, dan is dat in strijd met de wet.

4 Perspectief

Uit de kwaliteitsonderzoeken, de ingevulde vragenlijsten en de gesprekken met de besturen van de deelnemende scholen aan dit experiment zijn een aantal (rand)voorwaarden, risico's en kansen voor het succesvol invoeren van flexibele onderwijstijden naar voren gekomen. Deze worden in dit hoofdstuk beschreven.

4.1 Randvoorwaarden

Stabiele basis

Ten eerste helpt een stabiele basis bij het invoeren van flexibele onderwijstijden. Aan dit experiment deden vijf nieuw opgerichte scholen mee, waarvan één nog maar twee jaar eerder was gestart. Er moest dus naast het starten van een nieuwe school ook worden gewerkt aan flexibilisering van het onderwijs. Dit blijkt een lastige combinatie. Veel tijd gaat op aan organisatie, wat het geven van kwalitatief goed onderwijs in de weg staat. Eén nieuw opgerichte school is dan ook kort na de start gestopt met flexibele onderwijstijden, omdat deze school had ervaren dat er eerst een goed functionerende school moet staan. Op een andere, al lang bestaande school met een nieuwe dislocatie heeft deelname aan het experiment geleid tot een ernstige achteruitgang van de onderwijskwaliteit. De school is als zeer zwak beoordeeld. Het bestuur heeft besloten op 1 augustus 2014 te stoppen met flexibele onderwijstijden. De eerste opgave voor de school is weer te bouwen aan de basiskwaliteit.

Goede voorbereiding

Ten tweede moet er een gedegen voorbereiding en voldoende voorbereidingstijd zijn voordat een school kan overgaan tot het werken met flexibele onderwijstijden. Er moet ten minste worden voldaan aan drie basisvoorwaarden:

- ouders moeten flexibele onderwijstijden willen;
- het bestuur moet flexibiliteit faciliteren;
- het team moet competent zijn.

Faciliteiten door het bestuur

Een aantal besturen gaf aan zich bij de start te weinig gerealiseerd te hebben wat werken met flexibele onderwijstijden van een school vraagt. Daarnaast voorzien bijna alle scholen problemen met de bekostiging van de leraren die in de reguliere vakanties moeten werken. De extra kosten moeten door het bestuur worden betaald. De vraag is hoe lang besturen in staat en of bereid zijn die extra kosten te dragen. Omdat er niet genoeg geld is om extra personeel aan te stellen (te weinig formatie) hebben scholen problemen om 50 weken open te zijn. In sommige gevallen leidt dit tot het vragen van hoge vrijwillige ouderbijdragen. Op één school was dit zelfs een verplichte bijdrage.

Competent team

Het werken met flexibele onderwijstijden vraagt veel voorbereiding, een goede planning en afstemming en samenwerking met collega's. Veel directeuren hebben moeite met het vinden van gekwalificeerde leraren en invallers die kunnen werken volgens het schoolconcept en kunnen omgaan met flexibele onderwijstijden. Sommige scholen hebben een competentieprofiel opgesteld voor leraren die willen werken met flexibele onderwijstijden.

Op drie scholen is het hele team inclusief de directie en intern begeleider vervangen. Twee scholen hebben dat voorafgaand aan/bij aanvang van deelname aan het experiment gedaan. Op één school heeft het bestuur na één jaar bijna het hele team vervangen, omdat het zittende team niet verder wilde met flexibele onderwijstijden. De school ontwikkelt zich nu op positieve wijze dankzij de leerkrachten die op hun competenties zijn geselecteerd.

Ook uit de kwaliteitsonderzoeken op de deelnemende scholen bleek dat er significante verschillen in de didactische en organisatorische vaardigheden van leraren bestaan. Mogelijk brengen complexe onderwijssituaties, die het werken met flexibele onderwijstijden onvermijdelijk met zich meebrengen, bij sommige leraren tekortkomingen op deze terreinen aan het licht.

Als het gaat om afstemming van de instructie slagen daar maar zes van de tien scholen in voldoende mate in. Een goede afstemming is een van de voorwaarden om met succes te werken met flexibele onderwijstijden.

Uit de gesprekken met de scholen heeft de inspectie vernomen dat de leraren veel tijd investeren, dat het leraren bewuster maakt waar ze mee bezig zijn, maar vooral dat het ook kan leiden tot meer plezier in het werk.

4.2 Risico's als gevolg van flexibele onderwijstijden

Daling opbrengsten

De trendanalyses die de inspectie heeft bestudeerd, tonen op vrijwel alle scholen een neerwaartse ontwikkeling van de resultaten op de genormeerde toetsen voor Nederlandse taal en rekenen-wiskunde. Het aantal scholen met onvoldoende eindopbrengsten is in het derde jaar van het experiment fors toegenomen van drie naar zeven. Zoals in hoofdstuk 3 is beschreven, is een conclusie over het effect van het experiment op de opbrengsten hier echter niet of nauwelijks te trekken. De eindopbrengsten zijn immers het resultaat van acht jaar onderwijs, terwijl de duur van het experiment slechts drie jaar beslaat. Bovendien is niet te achterhalen wat precies de oorzaak is van de tegenvallende opbrengsten. Dit kan liggen aan het experiment en/of een nieuw schoolconcept en/of andere omstandigheden, zoals de extra toestroom van zorgleerlingen, veel instromers (kinderen die verhuisd zijn en er tijdens het schooljaar bijkomen) of veel wisselingen in personeel en schoolleiding.

Toename zorg en begeleiding

De kwaliteit van het verlenen van specifieke zorg aan leerlingen voor wie dit noodzakelijk is, is op te veel scholen van onvoldoende kwaliteit. Het gaat hier om alle vier de indicatoren van dit aspect. Doordat een substantieel deel van de leerlingen niet de zorg lijkt te krijgen die ze nodig hebben, ligt hier mogelijk een andere oorzaak voor de terugloop van de leeropbrengsten van de meeste scholen.

Doorbroken leerproces

Leerlingen die gebruik maken van flexibele onderwijstijden lopen op sommige scholen het risico op stagnatie in hun ononderbroken leerproces. Op een aantal scholen zien we dat leerlingen de stof die zij in hun vakantie hebben gemist, pas kunnen inhalen in een reguliere vakantie waarin zij dan naar school gaan. Dit leidt onherroepelijk tot problemen. Het werken met flexibele onderwijstijden zou om die reden wel eens kunnen leiden tot een toename van de behoefte aan (tijdelijke) individuele extra zorg.

4.3 Kansen voor het werken met flexibele onderwijstijden

Meer flexibiliteit voor kinderen, ouders en leraren

Eén school heeft goede ervaringen met naast flexibele onderwijstijden ook te werken met flexibele begin- en eindtijden. Dit heeft voordelen voor het bioritme van sommige leerlingen. Flexibele onderwijstijden in de breedste zin van het woord geeft ouders de mogelijkheid de schooltijden aan te passen op hun werktijden. Ook stelt het leraren in staat extra instructie of pre-teaching te geven en individuele leerlijnen voor leerlingen op te zetten. Uit de gesprekken die de inspectie met de deelnemende scholen heeft gevoerd, blijkt bovendien dat leerlingen goed in staat blijken hun eigen leerwensen te formuleren en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces.

Sluit aan op Passend Onderwijs

Op één school loopt een experiment met een samenwerkingsverband passend onderwijs door leerlingen met specifieke behoeften op hun school te plaatsen. Zulke plaatsing is mogelijk omdat de school volledig individueel onderwijs geeft. Dit biedt kansen voor de uitvoering van passend onderwijs.

Kinderen en ouders kunnen op vakantie

Voor sommige minder draagkrachtige of seizoensgebonden werkende ouders bieden de flexibele onderwijstijden de mogelijkheid om buiten de reguliere (dure) vakantieperiodes toch met hun kinderen op vakantie te kunnen.

5 Conclusies

Flexibele onderwijstijden heeft niet alleen te maken met tijd, maar ook met flexibilisering en individualisering van het onderwijsleerproces. Invoering van flexibele onderwijstijden vraagt daarmee veel van docenten, de schoolleiding en het bestuur. Het vraagt inzet, zowel in tijd als in geld. Een verandering van zowel de onderwijskundige aanpak als van alle processen binnen de school. Flexibele onderwijstijden invoeren is daarmee geen 'kleine interventie', maar een ingrijpende keuze.

Is dit experiment geslaagd?

De groep scholen die heeft meegedaan aan het experiment flexibele onderwijstijden is enerzijds beperkt anderzijds heel divers. Het betrof beginnende scholen en reeds bestaande scholen. We zagen verschillen in concepten, verschillen in motieven en variatie in vaardigheid van docenten. Dat maakt het lastig om vergaande conclusies te trekken over dit experiment. Ook omdat de termijn van het experiment kort was.

De rapportage levert wel een kwalitatief beeld op van de randvoorwaarden waaraan een school moet voldoen voordat werken met flexibele onderwijstijden succesvol kan worden ingevoerd.

We noemen:

- Een duidelijk door het bestuur goedgekeurd plan, waarin naast de organisatorische zaken vooral ook het onderwijsinhoudelijke deel goed is beschreven.
- Een team dat achter het concept staat en flexibel (individueel) onderwijs kan geven.
- Een goede aansturing door de directeur en controle op de kwaliteit van het onderwijs.

Dit zijn stevige randvoorwaarden, maar ze zijn haalbaar. Van de onderzochte scholen bleek er één aan deze voorwaarden te voldoen. Bij deze school is sprake van een doordacht concept, goede leraren, goede aansturing door de directie en ondersteuning door het bestuur. Een mooi voorbeeld van hoe het kan.

Op de meeste van de elf scholen was aan één of meerdere van deze randvoorwaarden niet voldaan. Op een aantal scholen is dit ook duidelijk ten koste gegaan van de onderwijskwaliteit. Bij een (eventueel) vervolg van het experiment is aandacht voor de noodzakelijke randvoorwaarden dan ook van groot belang.

Bijlagen

1. Vragenlijst experiment flexibele onderwijstijden
2. Toezichtarrangementen
3. Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd
4. Leerstofplanning voor een ononderbroken leerproces deelnemende scholen

- Welke afspraken (formulieren)?
- Consequenties als ouders zich daar niet aan houden?
- Hoeveel dagen / weken van te voren moet afspraak worden gemaakt?

“Deugdelijkheid” van de leerlingenadministratie:

- Hoe wordt aan-/afwezigheid geregistreerd?
- Hoe wordt verlofaanvraag geregistreerd?
- Invulling (garantie) 940 uur per jaar?
- Invulling (garantie) 7520 uur voor de hele schoolperiode?

Hoe wordt omgegaan met overige wettelijke verplichtingen voor onderwijstijd?

- Max 7x per jaar 4-daagse schoolweek?
- 5-daagse schoolweek?
- 5 uren op een schooldag?

Hoe wordt het leerstofaanbod/-planning bijgehouden (zodat gegarandeerd is dat aanbod voldoet aan de kerndoelen?)?

- Individueel leerstofplan?
- Administratie van aangeboden leerstof (dag-staat, weekstaat)?
- Volgen leerlijnen; tussen- en einddoelen?
- Aanvullende en remediërende activiteiten?
- Inhalen van of vooruitlopen op leerstof?
- Anders?

Registratie resultaten en ontwikkelingen; individuele zorg en begeleiding

- Hoe worden de resultaten, vorderingen en ontwikkelingen van de leerlingen gevolgd (LVS)?
- Invulling (individuele) begeleiding en afstemming/differentiatie en (extra) zorg?
- Zorgplannen/handelingsplannen; ontwikkelingsperspectieven?
- Meten en registreren SEO: instrument; zelfstandigheid; sociale competenties; sociale opbrengsten?
- Anders?

Organisatie van het onderwijsleerproces en onderwijsleersituatie?

- Hoe is het onderwijs-/leerproces georganiseerd?
- Welke documenten, formats worden gebruikt?
- Wat gebeurt individueel; in sub groepjes; cursorisch; thematisch; anders?
- Rol/taak van de leraar?
- Inzet klassenassistenten?
- Inzet ouders?
- Anders?

Hoe worden digitale hulpmiddelen ingezet?

- Leerlingen administratie?
- Groepsadministratie?
- Leermiddel?
- Remediering?
- Huiswerk?
- Anders?

Verantwoording naar ouders/bestuur en kwaliteitszorg

- Staat experiment beschreven in SG en SP, zo ja welke bladzijden?
- Heeft MR (oudergeleding) ingestemd?

- Evalueert de school het experiment expliciet als specifiek onderdeel van de kwaliteitszorg? Zo ja, wat zijn de effecten?
- Hoe houdt de school de ouders en het bestuur op de hoogte van de resultaten van het experiment?

Toezichtarrangementen

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 10 scholen een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd. 8 scholen hebben een basisarrangement gekregen, 1 school een aangepast arrangement zwak en 1 school een aangepast arrangement zeer zwak.

Basisarrangement

Aan 8 scholen kent de Inspectie van het Onderwijs het basisarrangement toe. Dat betekent dat de inspectie op dit moment geen reden heeft om het toezicht te intensiveren. De bevindingen zullen worden betrokken bij de eerstvolgende risicoanalyse, waarbij opnieuw de vraag aan de orde is of het toezichtarrangement eventueel moet worden aangepast.

Naleving

De inspectie concludeert tevens dat er geen tekortkomingen zijn in de naleving van de wettelijke voorschriften die zijn gecontroleerd.

Aangepast arrangement zwak

Op één school vertoont de kwaliteit van het onderwijs belangrijke tekortkomingen en is als zwak beoordeeld. Om deze reden kent de Inspectie van het Onderwijs aan de school een aangepast arrangement zwak toe. De school valt onder intensief toezicht.

Met het bestuur is afgesproken dat de onderwijskwaliteit in mei 2015 weer van voldoende niveau is. De inspectie voert in het tweede kwartaal van 2015 een afsluitend onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uit om na te gaan of de tekortkomingen zijn opgeheven.

Naleving

De inspectie concludeert tevens dat er geen tekortkomingen zijn in de naleving van de wettelijke voorschriften die zijn gecontroleerd.

Aangepast arrangement zeer zwak

Op één school vertoont de kwaliteit van het onderwijs belangrijke tekortkomingen en is als zeer zwak beoordeeld. Om deze reden kent de Inspectie van het Onderwijs aan de school een aangepast arrangement zeer zwak toe. De school valt onder intensief toezicht.

Met het bestuur is afgesproken dat de onderwijskwaliteit in juni 2016 weer van voldoende niveau is. De inspectie voert in het tweede kwartaal van 2016 een afsluitend onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uit om na te gaan of de tekortkomingen zijn opgeheven. Verder maakt de inspectie nadere afspraken met het bestuur over te bereiken tussenresultaten en over een tussentijds kwaliteitsonderzoek naar bereikte verbeteringen. Deze afspraken legt de inspectie vast in een toezichtplan.

Naleving

De inspectie concludeert tevens dat er tekortkomingen zijn geconstateerd in de naleving van de wettelijke voorschriften die vanwege het programmatisch handhaven standaard zijn gecontroleerd.

De inspectie heeft de tekortkomingen met het bestuur besproken en het bestuur is het eens met de vastgestelde tekortkomingen. De inspectie heeft het bestuur opdracht gegeven alle ouders te informeren en de tekortkoming te herstellen. De inspectie ontvangt een afschrift hiervan.

Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd

Beleidsregel van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 6 mei 2011, nr. PO/B&S/283923, houdende regels voor een experiment tot flexibilisering van de onderwijstijd in het basisonderwijs (Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd)

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Gelet op artikel 2 van de Experimentenwet onderwijs en artikel 4:81 van de Algemene Wet Bestuursrecht;

Besluit:

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

- a. *minister*: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- b. *WPO*: Wet op het primair onderwijs;
- c. *basisschool*: bekostigde school waar basisonderwijs wordt gegeven, niet zijnde een speciale school voor basisonderwijs.

Artikel 2. Het experiment flexibiliseren onderwijstijd

1. Basisscholen die tijdens de vastgestelde zomervakantie, of delen daarvan, open willen zijn en die daarbij willen afwijken van de bepalingen van de WPO op het gebied van onderwijstijd, kunnen bij de minister een aanvraag doen voor een experiment flexibiliseren onderwijstijd.
2. Een experiment richt zich op de volgende mogelijkheden tot flexibiliseren van de onderwijstijd:
  - a. afwijking van het bepaalde ten aanzien van de zomervakantie zoals vastgesteld op grond van artikel 15, tweede lid, van de WPO waarbij het onderwijs gegeven in die zomervakantie meetelt voor het aantal uren onderwijs dat een leerling op grond van artikel 8, zevende lid, onderdeel b, van de WPO tenminste moet ontvangen.
  - b. afwijking van het in artikel 8, zevende lid, onderdeel b, van de WPO bepaalde ten aanzien van het aantal dagen onderwijs voor de laatste 6 schooljaren.
3. Het doel van het experiment flexibiliseren onderwijstijd is bij een aantal scholen te onderzoeken wat de effecten zijn van het verder flexibiliseren van de onderwijstijd.
4. Scholen die subsidie ontvangen op basis van de Subsidieregeling onderwijstijdverlenging basisonderwijs zijn uitgesloten van het experiment.

Artikel 3. De aanvraagprocedure voor een experiment

1. De aanvraag voor een experiment flexibiliseren onderwijstijd wordt door het bevoegd gezag van de school gedaan. Hierbij wordt beschreven hoe de school de onderwijstijd wil invullen, de voorbereidingen die zijn getroffen om het nieuwe rooster in te voeren en hoe wordt samengewerkt met de organisatie(s) voor kinderopvang.
2. Er zijn maximaal 15 experimenten mogelijk. Uit de aanmeldingen wordt een selectie gemaakt op grond van de volgende criteria:
  - a. het stadium van voorbereiding,
  - b. volgorde van ontvangst van de aanvragen,
  - c. diversiteit van de aanmeldingen,
  - d. de samenwerking met de kinderopvangorganisatie(s).
3. Aanvragen die niet voldoen aan de eisen worden aan de aanvrager teruggezonden.

4. Scholen die worden geselecteerd voor het experiment dienen een experimenteerplan in. In het experimenteerplan worden, in overeenstemming met artikel 3 van de Experimentenwet onderwijs, opgenomen:
- a. een beschrijving van de doeleinden en achtergronden van het experiment,
  - b. een beschrijving van de voorgenomen activiteiten en opbrengsten,
  - c. een bewijs van instemming van de medezeggenschapsraad.
5. De minister beslist binnen 4 weken na ontvangst van het experimenteerplan over de deelname aan het experiment.

Artikel 4. Looptijd van het experiment

1. Een experiment begint op 1 augustus 2011 en duurt 3 schooljaren.
2. Indien er op het tijdstip genoemd in het eerste lid minder dan 15 experimenten starten, kan tot voornoemd maximum aan basisscholen de gelegenheid worden geboden om op 1 augustus 2012 alsnog een experiment te beginnen. Een experiment duurt in dat geval 2 schooljaren.

Artikel 5. Beëindiging van het experiment

1. Scholen die deelnemen aan het experiment dienen vanaf de start van het schooljaar 2016–2017 weer aan de wettelijke voorschriften, bedoeld in artikel 2, tweede lid, te voldoen.
2. Indien wordt besloten tot aanpassing van de wettelijke voorschriften, bedoeld in artikel 2, tweede lid, kan de minister besluiten de termijn waarvoor de experimenteerruimte wordt gegeven te verlengen tot de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving.
3. Bij strijd met de voorwaarden genoemd in deze beleidsregel of andere wettelijke bepalingen kan de minister het experiment voor de betreffende school onmiddellijk beëindigen.

Artikel 6. Informatieplicht

Een school die deelneemt aan dit experiment werkt mee aan door of namens de minister ingestelde onderzoeken die gericht zijn op het verschaffen van inlichtingen aan de minister ten behoeve van de ontwikkeling van het beleid.

Artikel 7. Inwerkingtreding

Deze beleidsregel treedt in werking met ingang van de dag na dagtekening van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst.

Artikel 8. Citeertitel

Deze beleidsregel wordt aangehaald als: Beleidsregel experiment flexibiliseren onderwijstijd.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
J.M. van Bijsterveldt-Vliegthart

Leerstofplanning voor een ononderbroken leerproces deelnemende scholen

Leerstofplanning in verband met een ononderbroken leerproces
De school werkt met dag- en weektaken en probeert op die wijze leerlingen die een dag vrij hebben d.m.v. differentiatie het weekprogramma te laten verwerken. Wanneer een leerling meer dan een week niet op school is, stelt de school een individueel programma op probeert op het moment van terugkomst met hem of haar weer op het groepsniveau te zitten. Op het moment van het schoolbezoek buigt een werkgroep zich over de vraag óf leerlingen vooruit mogen lopen op de leerstof van hun eigen jaargroep en zo ja, op welke manier dit vorm moet krijgen.
De school is dit jaar begonnen met het invoeren van individuele plannen. De leerlijnen vormen de leidraad bij het opstellen van die plannen. Leerlingen krijgen zoveel mogelijk extra instructie van onderwijsassistente of leerkracht.
De school werkt aan de ontwikkeling die moet leiden tot het samenstellen van een eigen programma (persoonlijke leerreis). Op de dag van het schoolbezoek werken de leerlingen met dag- en weektaken. Leerlingen die een week of meer niet op school zijn gaan verder met het programma waar de groep op dat moment is. Gemiste leerstof halen zij in als zij naar school gaan tijdens de reguliere schoolvakanties.
De school werkt met portfolio's voor alle kinderen. Hierin wordt bijgehouden welke doelen aan bod zijn geweest en of deze doelen worden beheerst. In de klassenmap wordt de aangeboden lesstof per dag beschreven. Zo kan worden vastgesteld welke lesstof een leerling heeft gemist door afwijkende vrije dagen of vakanties. De eigen leraar zorgt voor een programma voor de leerlingen dat ze tijdens de reguliere vakantieperiodes kunnen volgen om eventuele achterstanden in te halen.
In de klassenmappen wordt de aangeboden leerstof bijgehouden. Wanneer een leerling verlof heeft, is in de klassenmap te zien welke leerstof hij of zij heeft gemist, wanneer dit wordt ingehaald en met welk resultaat. Minimaal 4 keer per week staat er taaktijd gepland in de lesrooster. De leerlingen werken dan aan hun weektaak en de leerkracht gebruikt deze tijd om instructie in te halen of vast vooruit te werken met leerlingen die nog verlof hebben of al verlof hebben gehad.
Voor rekenen gebruikt de school een digitale methode. Het individuele leerstofplan wordt in een portfolio weergegeven. Hierin worden ook de ontwikkelingen bijgehouden. De leraar van de basisgroep levert werk aan voor de leerlingen die in de reguliere vakanties naar school gaan. Inhalen en vooruitlopen is van toepassing op spelling en begrijpend lezen.
Leerlingen werken zoveel mogelijk op eigen niveau. De differentiatie is zichtbaar in de groepsplannen. Het aanbod wordt door de leraren in de weektaak gezet.
Alle leerlingen hebben een persoonlijk leerplan dat 5 x keer per jaar wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Er wordt bijgehouden wat de leerlingen hebben gedaan en geleerd in dag- en weekplanners en via de persoonlijke leerplannen.
Binnen het Montessori onderwijs wordt er altijd individueel gewerkt. De school houdt in een op het Montessori onderwijs gericht digitaal systeem bij wat leerlingen zouden moeten leren en wat ze doen. Dit systeem is gelinkt aan de landelijke kerndoelen.
De school werkt aan de ontwikkeling van individuele leerstofplannen (individuele leerreis). Op de dag van het schoolbezoek beschikte de school alleen over een aantal formats. Aan de inhoud was men nog niet toegekomen. De school wil hierbij zoveel mogelijk gebruik gaan maken van digitale hulpmiddelen en lesmethodes.
De school werkt vanuit de kerndoelen die zijn vertaald naar leerlijnen (tussendoelen). Deze worden vertaald naar een leerreis van ieder kind. In de leerreis staan alle ontwikkelingsdomeinen genoemd. De ontwikkeling van de leerling volgt de mentor in het portfolio. De gestelde doelen, de behaalde resultaten, zorg en begeleiding worden hierin beschreven. De school is bezig te bekijken wanneer tussendoelen worden aangeboden en getoetst en met welke middelen en materialen dit gebeurt.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2014 - 22 | gratis
ISBN: 978-90-8503-345-5

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de
Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | september 2014